

К 39/В 53

120000868276

БЪЖЕН СЪВЕТ
НА БЪЛГАРСКИТЕ ЖЕНИ
РУСЕ

$$K \frac{1987}{68}$$

$$K 247$$

$$K \frac{39}{853}$$

ОКРЪЖЕН СЪВЕТ НА ДВИЖЕНИЕТО НА БЪЛГАРСКИТЕ ЖЕНИ - Р У С Е

ВЕТЕРАНКИ НА ЖЕНСКОТО ДВИЖЕНИЕ
В РУСЕНСКИ ОКРЪГ

Регионална библиотека
"Любен Каравелов"

120000868276

м.МАРТ 1987 год.

Р У С Е

447871

В многовековната история на българския народ, в борбата за национална свобода и човешки правдини, за демокрация и социализъм активно участие са взели и вземат българските жени – пазителки на родното огнище и национален дух, пламенни патриотки, смели антифашистки и всеотдайни строителки на социализма.

Величието на техния героизъм и тяхното трудолюбие са безценен принос в социално-икономическото развитие на нашата родина.

Победата на деветосептемврийската социалистическа революция създаде условия българската жена да може успешно да съчетава своите задължения, като майка, съпруга, труженичка и гражданка.

С предложения сборник от очерци Окръжният съвет на Движението на българските жени в гр. Русе си постави за задача да покаже безпределната любов и всеотдайност на най-активните деятелки на женското движение в Русенски окръг след 9.IX.1944г. към БКП за изпълнение на нейните исторически решения, за построяване на социалистическото общество за осигуряване на всестранный възход на социалистическата ни родина по пътя към светлото комунистическо общество.

Много активен принос за развитието на женското движение и включването му в социалистическото преустройство на Русенски окръг дадоха десетки още женски деятелки, като: Олга Нейкова, Мария Лицканова, Миланка Петрова, Калужка Аристова, Ганка Ковачева, Марияка Нейкова, Сийка Русева, Йорданка Константинова, Дора Велкова, Екатерина Машева, Олга Шулева, Петя Николова, Люба Николова, Хери Теохарова, Гица Георгиева, Славка Цонева, Веса и Мара Цивеки, Донка Генчовска, Мелиха Агоп Декранян, Дерухи Папазян, Райна Цокова, Недка Савова, Зорка Ботева, Донка Маринова, Мария Граменова, Сийка Петрова, Здравка Енчева, Райна Цанева и още много други.

Окръжният съвет на Движението на българските жени-
Русе, изказва дълбока благодарност на тия достойни пред-
ставителки на нашето социалистическо общество, които под
ръководството на БКП неуморно и всеотдайно по апостолски
работиха за отприщване на творческата енергия и социалната
активност на жените от Гусенски окръг.

ГЕНДА ЧЕРГАНОВА-Председател
на Окръжния съвет на Движението
на българските жени в Гусенски
окръг.

БАЛИН КОРЕН

Потъвам в очите с отблясък на речно дъно. Слушам я, омаяна от нейната вътрешна сила, от щедростта на гласа ѝ.

– От корена, от корена тръгва жителната струя. Февруарската нощ на 1925 година. Полицаи разбиват нощната тишина в рамките на прозореца и повеждат баща ѝ Минчо Якимов

към неизвестното, а майка ѝ простира ръца да обгърне четирите си рожби. В очите на русокосата Радка бликва неизказана мъка. Окован във вериги, през опрениите в гърдите му щикове, комунистът Якимов се усмихва на децата си, сякаш им казва: Не бойте се, то е за вашето добро, за доброто на всички. Комунистическата идея не се обесва, не се разстрелва, не изгнива във влажните килии на затвора. Тя е моето наследство за вас, отстоявайте я с цената на всичко "!

... Коренът – от него тръгва посоката на нейните дни. Една горда посока, която я среща с възторжения миг на победата. А дотогава.... пъстроокото будно момиче поглъща страниците на книгите, живее с голямата истина на своя баща, членува в марксистко-ленински кръжок в гимназията. В един зимен ден на 1934 г. през дебелите стени на затвора комунистът Якимов като че ли дочува гласа на дъщеря си, която док – ладва за дейността на кръжока на средношколската конференция. И сигурно светла струна звъни в сърцето му – децата му са негови следовници, какво по-хубаво от това?

- Завърших с отличен, но като няма средства да продължа образованието си, учителствувах по селата: Сваленик, Ряхово, Юделник. Така цели десет години. До рамото си чувствавах крепкото рамо на моя другар Стоян Гечев, крачката си изравнявах с неговата. Учихме не само децата, а и родителите им. Това бяха години, в които почувствувах народния стремеж към светлина и знания.

Споменът ѝ ме среща с младежите-ремсисти, които палат искрата на надеждата и вярата в чаканото тържество на победата. Виядам укрит в спретнатия учителски дом изтъкнатия ремсист Марин Спасов, вслушвам се в разговора за голямото признание на учителя и не вярвам, че този силен Марин, силен с вярата си в бъдното по-късно ще бъде пребит в полицията. Той ще бъде винаги в паметта на Радка, светлина по пътеката, тръгнала от бащиния корен. Тя върви по тази горда пътека, за да прегърне в септемврийското утро на 1944 една победна песен, да стои замаяна пред знамето на великия и щедър народ - наш двоен освободител. Този миг е равнозначен на клетва - до последния си дъх да бъде войник на Партията ! В късните нощи на светлината на газената лампа сръчните женски ръце изплитат най-топлите чорапи, изпичат най-вкусните погачи за фронтовците.

Само месец след Деветосептемврийската победа като секретар на женската комисия към окръжния комитет на Отечествения фронт, Радка Гечева обикаля квартал след квартал и много села, организира жените да работят във временните военни болници, работи неуморно за политическото им израстване. Партиен работник, тя съзнава, че за да води другите, сама трябва да може и да знае повече. Завършва едногодишна партий-

на школа и става секретар по идеологическите въпроси на ГК на Партията в Русе.

— Трябваше да овладеем желанието на работниците за участие в политическия живот. Неуморими бяха жените. Какви агитки правехме по селата по време на изборите! Веднаж в село Николово пяхме, декламирахме до късно, а като тръгнахме рейсът се повреди и до два часа през нощта, в голям студ и виелица чакахме да го поправят, но нито една не се оплака. Организирахме бригади в помощ на селското стопанство, жънехме по двайсетина дена по селата.

Нейният глас събужда у мен гордост за българката, вървяла от голямото и трудно начало до днес всеотдайно и предано.

... Очите с отблясък на речно дъно, искрят срещу мен. Благодарно стъпвам в стъпките на жената, вечно неудовлетво — рена от постигнатото, жадна за знания които обогатява в тригодишна висша партийна школа, чиито занятия завършили през годината на историческия Априлски пленум. Тя изпълнява повелята — решенията на пленума да станат дело на народа, за да може все по-кристална да е партийната правда и с нея човекът да е по-силен.

— Осем години бях секретар на ГК на БКП в Русе по идеологическите въпроси, после завеждащ сектор и отдел в ОК на БКП, а след пенсионирането си през 1970 година до сега — заместник председател на обществени начала на Окръжната контролно-ревизионна комисия на БКП.

Осмислени и отговорни са годините, в които три пъти е окръжен съветник, а няколко мандата — градски и общински.

— Доверието на народа е най-голямата морална награда

и най-святото задължение.

Сякаш слушам изповед. Изведнаж ме сепва мисъл – как ѝ е стигало времето за всичко, та нали и тя е съпруга и майка на двама сина ? Партийното поръчение я извеждало от дома и уютът оставал недосътворен.

– Обществената си изява дължа и на моята майка, тя пое много от работата в къщи, грижите за децата. Моят дял в осъществяването на партийната политика и участието си в обществения живот дължа и на правилното разбиране и отношение на моя съпруг. Сродни души бяхме с него. Обич, друтарство, вяност изпълваха всеки миг от живота ни.

Слушам и се питам – коя жена не би пожелала такава съдба и за себе си ?

Денят на Радка Гечева и сега е проникнат от неспо – койният огън, който ни движи напред – да сме полезни, необходими. В него звънят и гласовете на трите внучета. Ще я срещнете по русенските улици, повела Румяна и Светлин на кукулен театър, или към къщата – музей "Захари Стоянов" и "Баба Тонка". Понякога им разказва спомени, обяснява им стойността на ордените, с които е наградена – "Червено знаме на труда", "Девети септември", "Кирил и Методий".

Тя знае – от богатството на нейните дни тръгва пътеката на внучите ѝ. И не само тяхната

" С ДОБРО ДА МЕ ЗАПОМНЯТ!"

Когато попитах в кметството в с. Караманово за Милица Пантелеева, домакините тутакси възкликнаха: "Лея Милица ли, знаем я разбира се, как да не я знаем! Тя е личен човек!" И любезно предложиха да ме съпроводят до дома ѝ, където ни отведе хубав асфалтов път.

Кацнала на високото, гиздава и кокетна, къщата на семейство Пантелееви се вижда отдалече. На вратницата виси табелка "Образцов дом", която напълно съответствува на спретнатия и подреден дом.

Макар че сварих стопанката непривършила със сутрешната си шетня, тя с готовност отдели време и седнахме на разговорка. Спомените се редяха като наниз от маниста. С удивителна точност лея Милица бе съхранила в паметта си случки и събития – своеобразен летопис на обществения живот на селото.

Другоселка е Милица Пантелеева. На хвърлей място от тук, в съседното село Козловец е оставила детството си. Там останало и многолюдното ѝ семейство, в което сговор и разбирателство са царяли. Въпреки немотията, тя първа в Козловец завършва земеделско практическо училище. Сетне свива семейно гнездо и идва в Караманово.

– Трудни бяха годините тогава! – припомни си тя. – Малко ни бяха нивиците и едва се прехранвахме. Заран ставах преди слънцето. Хляб омесвах, ядене стотвях. То добре, че свекърва ми се случи умна и добра жена! От нея пример вземах!,

Лея Милица притяга по навик забрадката си, поглежда ме с добродушните си очи и продължава:

- Сякаш вчера беше, когато председателят на ОФ-Коста Иванов, ми предложи да основем женско дружество. Изготвих аз едно докладче, извиках по-будните жени и им казах: "От днес ще имаме организация, която да ни обединява!"

И както се полага, избират я за председател на дружеството. С присъщата си енергичност, упорита и амбициозна Милица Пантелеева се захваща за работа. Провеждат събрания, на които се изнасят лекция за живота в социалистическите страни и взаимоотношенията в семейството. Правят вечеринки, събират се на седянки. Милица е тази, дето е издействувала 20 кг. вълна, която в мразовитите зимни дни колективно извлачват и изпридат. И все така задружно в късните нощни часове, чевърстите им ръце изплитат топли дръшки за децата на корейския народ. Не забравят и фронтоваците. За тях пък събират продукти и подготвят колети.

- Приятно ми беше да бъда сред жените!- искрено признава тя. - Дано са ме запомнили с добро!

Нямало е тогава нито радио, нито телевизия. Единственото развлечение на селските жени са били сбирките в дружеството. Масово са посещавали и организирания курс по готварство, защото са научавали полезни неща. А срещите им с жените от Свищов са били истински празник.

- Що песни, що свирни! Весело беше! Доволни бяха хората, доволна бях и аз, че съм им създавала радост!-казва леля Милица.

Та как иначе? Ако не беше доволна, би ли била така всеотдайна, би ли ръководила 25 години такава "женска армия"?

Гледам смалената ѝ фигура, слушам разказа ѝ и се питам: "Как е смогвала тази жена? От къде е черпила сили, хем на

другите полезна да бъде, хем за съпруг и деца да се грижи?".

– Обществената работа осмисляше дните ми, а благодарността на жените ме крепеше! – отговаря на незададения ми въпрос тя и отново потъва в спомени.

В онези години децата в Караманово били **обл.** Невестите раждали по три, четири, че и пет пъти, но в къщи, лишени от квалифицирана медицинска помощ. Замислила се леля Милица, правила, струвала и решила: "Караманово ще има родилен дом!". Речено-сторено. Нали по професия е шивачка, тя припечелвала и с иглата. Ушила една булчинска рокля, взела що взела, дигнала се и в София, право при Министъра на Народното здраве. Е, наложило се да постъже, че имат сграда, за да подслонят родилките, но иначе щели да й откажат да изпратят одеяла и чаршафи. Пък като се завърнала, се заела да осигури и помещението. Отпускат им една порутена, необитаема къща. Събрала тя жените от дружеството, мазали, чистили, ремонтирали и със съдействието на акушерката Милка Попова през март 1947 година откриват родилния дом. Невежеството обаче на някои мъже възспирало жените да ползват услугите му. Отново се замисля как да подходи и й хрумна примамлива идея – на всички родилки да отпуснат купони за хасе и пелини. Коя майка не би повила рожбата си с меко, пухено одеалце?

А колкото до празнуването на Бабин ден и Осми март, такива тържества са правили, че мало и голямо се стичало.

Не само по линия на женското движение е работила Милица Пантелеева. Принос за изграждане на новия живот тя има и като околийски и окръжен съветник.

Сега от дистанцията на годините се опитвам да си я представя **млада**, пъргава, яхнала коня да обхожда кооперативния

блок. Да ръководи и наставлява така, че и най-скептично настроените мъже да признаят авторитета ѝ на бригадир, каквато е била седем години. Но да оглавяваш селскостопанска бригада, да произвеждаш най-добрия фураж, само организаторски талант не е достатъчен. Нужни са и познания в съответната област.

Неблагоприятна се случила пролетта на 1957 година в Караманово. По лозята плъзнала мана. Понеже синият камък бил скъп управата счела пръскането за излишно. Оповавайки се на наученото в земеделското училище, бригадирката твърдо отстоявала позицията си: "Пръскането ще спаси насъжденията!". Така и станало. "Хвала на тебе!" – рекъл ѝ после председателят

Под "секрет" леля Милица сподели и една "тайна". За да въдвори ред в бригадата, си служила с малка хитрост. Връчвала бележки с фиктивни глоби на неподчинилите се, които всъщност не утържала като по този начин ги привикнала на дисциплина.

На нейната възраст някои хора говорят за болести, спомождат ги натрапчиви мисли. В поведението ѝ настроението на леля Милица няма и помен от подобно нещо. Не, събрках! Има! Болка си има тя която все още я коси. Когато решават да строят в селото обществена сграда, тя настоявала за културен дом, но други надделели и построили баня. И ... събркали. Затова сега е недоволна.

А основание за човешко доволство има. Майка на трима сина и шест внуци, тя не може да се нахвали със снахите си.

– Всички много ме уважават! Със снаха си Юлка, с която вече четвърт век живея под един покрив се спогаждаме както майка с дъщеря. То и аз такава си я имам! – казва тя. – И не защото е първи секретар на Общинския комитет на БКП в селищната система Ценово, а защото е човек с голямо сърце!

Информирана и осведомена за своите 74 години, леля Милица следи пресата, предаванията на радиото и телевизията.

Трудно ми беше да изброя всичките ѝ грамоти и отличия. Вероятно и тя се затруднява, когато на официални празници я поканят в президиума и се налага да ги окачи. Като награда приема тя участието си в двата конгреса на Отечествения фронт и IV Национална конференция на ТКЗС през 1957 година.

На сбогуване благоговейно целунах ръката ѝ, а тя вместо към дома си, енергично се залъти към новооткрития младежки цех за печатни платки. Да навестяла младите, да им се порадвала.

МИНА ДРАЖЕВА

ОПРАВДАНО ДОВЕРИЕ

На прага ме посрещна пъргава засмяна старица. Баба Рада, както я наричат всички в Ново село, е вече на 77 години, но е все така бодра и енергична. Много неща е преживяла и изстрадала Рада Бурмова. Радост и мъка е скътвало сърцето ѝ. Всичко е запомнила тъй ясно, сякаш е било вчера.

- Свободата дойде за нас като един голям и светъл празник. Чакахме я дълго, радвахме се, че сложи края на теглилата ни. Най-щастливи бяхме ние, жените. Наравно с мъжете можехме да строим новия живот.

- През ранната пролет на 1945 г. в Ново село се основа първото женско дружество. За председател е избрана Рада Бурмова. Комунистите от селото забелязват, че жените се вслушват в думите ѝ. Изборът им се оказва правилен - Рада Бурмова оправдава доверието.

- Мъжът ми Пенко не беше съгласен отначало. Децата били малки, няма време за домакинство. Но нали и ние жените трябва да се обединим, да си подадем ръце. Само тъй ще бъдем силни.

В дружеството членуват 10 - 15 жени. Събират се на седянки, четат вестник "Народен женски глас". Изпълняват важни и отговорни задачи - провеждат линията на партията за изграждане на кооперативното стопанство, изпращат колетки на фронта. С голямо желание и с много любов те плетат ръкавици, пуловери,

чорапи за войниците и за бригадирите в Димитровград. Събират помощи за Корея, за югославските деца. Жените от дружеството са тези, които обикалят къщите и агитират хората да се запишат в ТКЗС. Въпреки силната опозиция в стопанството влизат 48 души.

Трудни и тежки години. Години на съзидание, на борба с противниците на новото. Първите курсове по шев и кройка, по готварство. Първият родилен дом. Първата екскурзия на жените. Първата детска градина.

— За всичко ново и първо в селото ние, жените от дружеството, давахме пример. Една къща, чиито собственици се преместиха в Русе, стана първият родилен дом в Ново село. От съвета ни дадоха четири стари легла. Нямаше дошепти и затова събрахме парцали, изпрахме ги и ушихме само дошепите. Кърпи, сапун, чаршафи — всичко носихме от къщи. Радвахме се като деца че вършим нещо хубаво и полезно. Но свекървите не пускаха снахите си в родилния дом, че щели да им сменят децата. Докато склоним първите, колко тичане, колко уговорки. Дойде една, след нея — втора, трета. И свикнаха.

На женските събори, които се организираха през ония години в Русе, дружеството от Ново село участва с маршировка и песни, а също така и с демонстриране на видове женски труд; чепкане на вълна, намотаване на прежда, тъкане на платно.

— И по-далече от Русе сме стигали, — усмихва се баба Рада — ходихме на панаира в Пловдив. Нямахме пари, но за влака събрахме. Тая екскурзия ще я помня до края на живота си. Кога е било такова чудо — селянка да тръгне да се разхожда, свят да гледа. Но един път като стане, после е лесно. Организирано ходихме и на други места.

Жените от дружеството се събират за празниците 8 март,

1 май, 2 юни, 9 септември, Бабинден. Подготвят и изнасят пиесите: "Зла свекърва", "Гергана", "Върла магесница" и др. Всички роли се изпълняват само от жени. Организируют танцов състав и хор.

След 1950 г. дейността на жените става още по-богата и разнообразна. В селото са организирани 7 читателски групи. Жените уреждат различни изложби – битови, кулинарни, посещават колективно театрални и оперни постановки в Русе, ходят по екскурзии в страната.

Моля баба Рада да ми изброи имената на активистките от женското дружество.

– Много са – казва тя – дано не пропусна някоя : Мария Йовева, Гина Монева, Куна Асенова, Гана Гецова, Денка Русева, Николина Хаджиева, Мария Атанасова, Вица Маринова, Атанаса Христова, Бона Лакова И още има, но мога ли да ги изброя всичките".

Спомени, спомени ... Често се връща към тях Рада Бурмова. Споделя ги със своите приемнички. На общинската среща по случай 40-годишния юбилей на женското дружество в Ново село тя разказва на младите жени за "началото". Онова начало, което е поставила тя с думите "Жени, да си подадем ръце!". Онова начало, без което нямаше да е силно сега Движението на българските жени.

ПЛАТНА ДИПЛОМА

П Ъ Л Н О В О Д И Е

Разлиствам пожелтелите страници на събираните с Пансиева страст спомени и записки, легенди и предания, запечатали незабравими мигове, очертали, макар и през погледа на обикновения човек, върховете на историческото ни развитие, на революционната и просветителска дейност, на новите идеи за култура и социални правдини.

Сред тях място беше отредено и на женското дружество "Свобода", където Донка Тороманова разказваше свои спомени.

Било непосредствено след паметния Девети, група прогресивни жени, между които Кръстина Стоянова, Мара Ненкова, Николина Тодорова, Рада Димова, Гица Казакова, Данка Трифонова, Миланка Здравкова, Русинка Бакалова, Сийка Ушахова, Петрана Тончева, Стефана Миланова, Стефанка Симова, основават женското дружество "Свобода".

През есента на 1947 година в Щръклево пристигна Донка Тороманова като учителка. С младостта си, с малкия си опит който успява да натрупа в Добруджа, тя бързо се приобщава към идеите на дружеството и е избрана за секретар. Движението се масовизира и само за две години броят на жените в дружеството нараства на 200. Нужна е помощ за укрепването на народната власт и изграждането основите на социалистическия строй.

Зимните вечери се превръщат в идейно-политически, просветни и агитационни трибуни. Често пъти читалищния салон е тесен да побере жените. А в късния час на нощта ще се чува

развълнуваният глас на младата учителка, четяща пред заслужащите жени "Разораната целина".

Ограмотяването на населението е една от многото задачи на новото правителство. Организирано е вечерно училище, но посещенията в него са слабо, съществуват трудности по преодоляване на битовия консерватизъм и тогава тръгват те, учителите от къща на къща.

Донка Тороманова е назначена като учителка и преподава български език, история, география, естествознание. Трудът и сега за нея е в основата на волевата школа. Затова и педята земя около училището превръща в опитно поле. В домовете на учениците ревниво се пазят книги, закупени от учителката със средствата, заработени от тях.

Задъхано време, незабравими дни ! Изпълнени с жажда за самоутвърждаване. През 1947 година женското дружество полага основите на ТКЗС. Първият кооператив ! Седемнадесет - осемнадесет жени и 116 декара земя. Агитатори на практика. Земята се обработва на кооперативни начала, а разпределението на продукцията - по нов социалистически начин, според количеството на вложения труд. Градушка унищожава голямата част от продукцията, но жените не се отказват, те са едни от първите основателки на ТКЗС и подпомагат парично младия кооператив. С част от средствата са закупени и първите две кошчета за новооткрития родилен дом и всичко необходимо за обзавеждането му. Закупен е и първият кинопроекторен апарат. Все по осезаемо се чувства присъствието на жените в обществения живот на селото.

Екскурзиите, посещенията на кооперативите в Ръжево

Ръжево Конаре и Ситово, навлизането на първите машини от Съветската страна утвърждават и изтъкват предимствата на ТКЗС.

През 1946 година цялата наша трудова младеж с ентузиазъм и борчески устрем се включва в изграждането на големите национални обекти, станали паметници на младежкото дръзновение и символ на трудовия им героизъм. Сред тях е семейството на Симеон и Донка Тороманови, участвували в изграждането на железопътната линия Самуил-Силистра. Дни на самоотвержен труд. Горите къртят от ударите на чукове и кирки, от шума на машините и тътнежа на взривовите. Четите достигат 80-120 % над нормата. Разгаря се социалистическо съревнование. Червеното знаме на първенците лети като птица от чета на чета. Расте и направеният гранитен път, никнат като гъби бетонни мостове, баражи, стени и водостоци.

Времето предопределя историческите задачи. Изменят се хората. Стопанството укрепва и се развива. Сформира се и Общинският съвет на Движението на българските жени, а за негов председател е избрана Донка Тороманова. И така до 1972 г. И нейната страст става художествената самодейност - над 35 пиеси, между които "Блокада", "Свекърва", "За педя земя", "Боряна", "Гераците", "Татул", "Спешен случай" Още се помни играта и на Щръклевската сцена, където Донка Тороманова играе за себе си за удоволствие, и за другите. Всяко излизане на сцената за нея е едно изживяване.

Двадесет и две години участие в хора за народно пеене, осем години командир на санитарна дружина, няколко мандата общински съветник, учителка, майка, съпруга

Годишите на младостта са отминали. Сега Донка Тороманова

нова е пенсионерка, но и днес тя е между младите с богатия си житейски опит, с чудната сила на младежката си дръзновение, без което не може да мине живота на едно бъдещо поколение.

Живот, който може да бъде сравнен с пълноводието на реката, с плодородието на земята .

СТЕФКА ДИМИТРОВА

КРЪСТОПЪТНИ ЧАСОВЕ.

Всички в гр.Бяла познават баба Елена Джелепова. Родена е през 1903 година в с.Горно Абланово в семейството на Христо Донков, верен помощник и идеен съратник на Леон Таджер. Завършва професионално шивашко училище. Ако не беше семейната закваса, сигурно след женитбата с учителя Тодор Джелепов щеше да остане обикновена домакиня, майка на четири деца, едното от които

рано загубва. Спомените за инквизициите върху баба ѝ, влачен с талига по улиците, стягат сърцето ѝ, бронира духа и изострят рано чувството ѝ за справедливост, определят съдбата ѝ.

Сякаш за да изпробва издръжливостта ѝ, животът ѝ налага непрекъснато своите кръстопътни часове. Годианата е 1942 г. времената са трескави. Съпругът е мобилизиран в царската армия, двамата синове учат във Военно-морското училище във Варна. С двете си дъщери баба Елена се установява в Костенец, където е капитан Джелепов.

В този край срещите на мъжа ѝ с партизаните са често нещо и жена му тихо, но строго го съветва: "Да не си похаби момчетата. Внимавай! Заради собствената си честност и заради влиянието ѝ, съпругът не изменя на прогресивните си убеждения, макар че се намира между два огъня.

"Няма да тръгваш никъде!—говори тя на повикания с телеграма от отпуск свой син, когато фашисткото правителство изпра-

вя България срещу Съветска Русия. Не ме интересува какво са Ви учили там, но и аз знам нещичко! Думата на майката става закон за момчето, а за нея – ново преодоляване. Отдъхва си когато у нас влизат съветските войници и Тодор Желепов учил руски в езиковото училище, им става преводач, а много вечери ги води в къщи на гости. Дълго се говори за нейните баници и вкусни гозби.

Наскоро след победата семейството се прибира в гр.Бяла и от тогава енергичната Елена Желепова се свързва тясно с всичко. Сякаш и е липсвало, втурва се неударимо в обществената работа. Става активна деятелка на Отечествения фронт, председателна на низова организация, активистка на женското движение в града. Накъдето и да я повикат, тръгва с мъгчелива готовност. Обикаля домакинствата за събиране на държавните доставки в първите трудни за новата държава години, говори за митинги, убеждава. "Като си комунистка, нахрани ми децата! – застава срещу нея съсухрена майка и тя вниква в проблемите им, съпричастното към съдбите на другите я прави отговорна. Вдига всички на крак, когато Бяла приема пострадалиите от войната Югославски деца и с всеотдайност се грижи за малките малчугани. Просвеждава хората, стреми се да отвори очите им за новото, което иде, сама ходи по селата да покаже на жените как да скроят и ушият една дреха. Беше политически добре подготвена и устойчива – спомня си сега за нея активният борец против фашизма и капитализма Иван Дочев, работил с нея в периода 1947-1949 г. Аз бях секретар на партийната организация, после секретар на ГК на партията, а тя като член на бюрото отговаряше за работата с жените. Само допреди 7-8 години, преди да я накарат болестите да се затвори, тя беше сред хората

в квартала и организацията, който дълго време ръководи. Нямаше проблем, с който да се захване и да не го реши.

Обикнали я хората я търсят за съвет или да се оплачат от някоя нередност, да споделят болка и винаги намират отклик, сърдечност у тази непрегъната от живота жена. Кой казва, че само родителите се гордеят с децата си?. И обратно е възможно- размишлява дъщерята на баба Елена Желепова - Дарина. Благодарна съм на мама, че ми даде възможност да изпитам това чувство. Работеше не за да отчете някаква работа. Спомням си, че вложи много жар за откриването на първата детска градина у дома на Гавраил Рацов, често седенкуваше с жените. Пееше хубаво и с тази песен топеше разстоянието. Имаше у нея някакъв вътрешен огън към обществената работа. Татко беше по-начетен, но някак стегнат, тя - човек на действието. Макар, че не живееше богато, въпреки беше хубаво!".

И това са само някои от кръстопътните часове на вече 84 годишната баба Елена, от стремежа ѝ да бъде отзивчива, дружелюбна, достъпна, бодра, мъдра ... Пожълтелите снимки са запечатали радостни групови екскурзии до различни красиви кътчета от страната, вроденото ѝ предразположение да върви към хората открито и с протегнати ръце - търсейки най-прекия път към тях.

ЛОГДАНКА ЗАБЛЮНОВА

П Р И С Ъ С Т В И Е

Не се запомнят онези хора,
които плачат при своето пенсиониране.
По-трайни и въздействащи спомени
оставят тези, които прекратяват тру-
довия си път със самочувствие, с
гордост, че са оставили нещо след
себе си. При тях сълзата е излишна,
тъй като не могат да се самосъжеля-
ват, чувството за достойнство при тях
е по-силно развито. Те се оттеглят от

активния трудов процес без маниакална самоувереност, че са
незаменими, че всичко ще рухне след тях. Изживяването на
момента на раздяла с хората, с които си работил има повече
философски нюанс и е продиктувано от увереността, че се оттег-
ляш когато си на върха, а не в подножието.

Такива мисли навя у мен официалното напускане Движени-
ето на жените на Калутка Гатева – доскорошен председател на
Русенския Окръжен съвет. Когато тя изказваше думи на благо-
дарност към всички онези, с които е работила, които са ѝ
вярвали и подкрепили, в съзнанието ѝ неволно изплуваха ония
години, наречени "начало в живота". Знаела ли е обаче Калудка
Гатева, че през целия си житейски път непрекъснато ще полага
усилия да се справя с "големите залъци", които се изпречват
пред нея, и които са я заставяли постоянно да разгръща възмож-
ностите си? Не е знаела, но дори и да е обратното, тя едва ли
щеше да изживее живота си по друг начин, заобикаляйки труднос-
тите. Нека използваме стария похват и да попитаме почти рито-

рично: "Ако сега се случи така, че Калудка Гатева започне съзнателния си живот отново, би ли го изживяла по същия начин?" Отговорът ще бъде категоричен – да! И в негово потвърждение бихме казали, че характерът, който тя притежава не би ѝ позволил да прослужи задължителния стаж от години без усилия, без стремежи, без мечти, без дори абсурдни желания. Но ако започне отново трудовия си път с този опит, който има, нещата може би щяха да бъдат други. Не коренно различни, но неписаният наниз от сполуки би бил още по-пълнен, още по-богат. И това щеше да стане, защото Калудка Гатева вече щеше да има уроците на годините, които са я научили как да преценява шансовете си, ще има образци на поведение, от които щеше да знае как се отнася към успеха и неуспеха, щеше да може да контролира съвсем човешките си душевни кризи.

Има много хора, които не са от Русе, но по стечение на обстоятелствата живели в този град и са оставили трайни следи в трудовия си път. За тях се говори като за русенци, а не като за пришълци, попаднали не на мястото си. Калудка Гатева е една от тях. Малцина знаят, че тя е родом от Жеравна и че вижда Русе чак на 20 години. Преди това е учила в Габрово, където става член и активист на РМС. Тази подробност в кратката ѝ биография навремето като че ли очертава пътя ѝ по-нататък. Постъпвайки на работа на строящия се Мост на дружбата като отчетник, Калудка Гатева за кратко време спечелва доверието на колектива и става заместник-секретар на комсомолското дружество. Комсомолската работа продължава в завод "Вела Пискова" където тя постъпва след 1954 г. След това е инструктор в Окръжния и Градски комитет на комсомола. И както често става с кадрите на Димитровския комсомол, тя отива на партийна работа. Отначало в

Окръжния и Градски комитети на БКП, а след това за дълги години в завод "Вела Пискова" — като партийен секретар. През 1969 г. ѝ предлагат да стане председател на Окръжния съвет на Движението на българските жени. Тя мъчително се разделя със завода, с проблемите на хората, някои от които е оставила неразрешени. Може би се е и страхувала от тази голяма отговорност — да бъде водеща деятелка на женското движение. Но много скоро Калудка Гатева оценява тази промяна в живота си и я оценява като изключително полезна, тъй като разбира, че се посвещава на голямото семейство от жени, призвано да направи света по-красив, по-нежен, по-привлекателен.

Още в първите дни на своята "служба" Калудка Гатева проумява, че обществената работа се работи денонощно. И не се стъписва от това, и не го смята за горчива истина. Просто започва да го изпълнява, независимо от ангажиментите си в къщи — съпруг и две деца. Изпълнява го 17 години, през които дните и часовете ѝ са заети с жената и нейните като че ли нямащи край проблеми. "Всеки въпрос, свързан с жената, Вие трябва да го решавате чрез различни форми" — казва Елена Лагадинова и това става закон за Калудка Гатева. И макар че всички социални придобивки и привилегии за жените и семействата са се получавали и се получават по държавен път, не рядко Движението на жените се превръща във "водещо зъбно колело", което трябва да превърти ума и сърцата на някои ръководни кадри, да "прегази" негативните им настроения, за да бъде облагодетелствувана заслужено жената-майка, труженичка, общественичка. Не рядко, обаче, зъбите на колелото се оказват тупи, нерядко въртят на едно място и тогава няма движение напред, няма постигнат успех. Усилията не са възнаградени, късно вечер сълзите капят и с тях се излива и отчаянието

неудовлетворението. Но на другия ден силите отново идват, вярата се възвръща. И борбата продължава – за раждането на едно дете, за създаване на едно семейство, за укрепване на друго, за настаняване на работа и пр.

Но дейността в женското движение не е само една тревога и грижа за жената. В него има и паметни срещи, които, сплитайки ръцете в знак за солидарност и дружба укрепват вярата на жените по света, че един ден животът ще върви и ще се развива действително по законите за красотата. Калудка Гатева никога няма да забрави срещите си с Валентина Терешкова, Фрида Браун – председателка на Международната федерация на жените, ген.полковник Полина Неделкова, Цола Драгойчева, Цветана Киранова. Жив е и споменът за Виетнам, където присъства като представител на Комитета на Движението на българските жени при откриване на детската градина на името на "Георги Димитров". Между тези обикновени делници станали празници за нея се редят и много дни на акции за солидарност с африканското население, изразени чрез събиране на стари дрехи и изпращане за развиващите се страни в африканския континент. Редят се дни, чийто отчет се съдържа в десетките конференции, на които присъствава и празничния тон. Редят се години, които все по-категорично утвърждават Движението на българските жени като необходимо звено в обществено-политическия живот. Звено, чието място и роля започнали се разширява, да може приносът на жената в изграждането на развитото социалистическо общество да бъде още по-осъществен.

Калудка Гатева е от онова поколение жени, което навремето беше призвано да проправя пътя на жената, за да стигне тя заслужено до своето място в социалистическото общество, да бъде равнопоставена, уважавана и търсена. И онова, което тя даде от себе си

напълно оправда гласуването ѝ от партията доверие и издигна авторитета на българската жена и го укрепи. Но не сложи предел. Тихо и скромно остави дафетата, защото знаеше, че много е направено, но и много предстои.

ЦЕНКА ГИНКОВА

ФОТОГРАФИЯ НА ЖИЗНЕНОСТТА.

Една снимка винаги навява спомени. Независимо какви са – хубави или лоши, обикновено те са свързани с хора които си обичал и уважавал, с които животът по едно или друго стечение на обстоятелствата те е срещнал в даден момент, на дадено място. От купчината стари, пожълтели снимки Иванка Кузманова избра шест. Чрез тях тя искаше да възкреси отново, за кой ли път шест мига от своята младост, от своята 42 годишна дейност като активистка на женското движение.

По време на войната е правена първата снимка, на която на преден план се виждат три жени, крачещи бодро по централния площад. Отиват да внасят пари...

Мобилизацията е обявена. Корабът "Георги Димитров", чиито капитан е мъжът на Иванка е пригоден в болница и отплава към фронта. Иванка е сама, с две малки деца и третото на път. Заедно с още няколко моряшки жени решават да организират вечеринка. И започва тичане, организиране, подготовка на украсата на стаята, приготвяне на сладки, соленки, пуканки. Успехът е неочакван и за самите тях – идват много хора, къде от любопитство, къде от желанието да се срещнат, да си поприказват помежду си. Приходът от вечеринката е 50000 лева при тогавашните пари. Без колебание жените ги внасят в Комитета за защита на мира. Това е техният скромен дял в борбата против фашизма, за каузата на мира.

На втората снимка се вижда оградата на сегашната гимназия "Баба Тонка", пред която са застанали няколко жени - основателките на военна болница в града.

- По онова време непрекъснато пристигаха ранени войници от фронта - разказва Иванка Кузманова, а няма къде да ги настаним. Решихме да организираме болница, доколкото можем с нашите средства. Намерихме няколко дюшека, възглавници и плат американ. Това бяха условията, които можехме да предоставим на ранените. За да смогнем дежуриме на смени - сутрин, следобяд, вечер, но поради голямата натовареност често ни се налагаше да стоим по цял ден. Спомням си следния случай: смяната ми отдавна е свършила, а аз пера ли пера кървави бинтове - ни закусила, ни обядвала. От глад свят ми се виеше, но не си отивах. По едно време към мен се приближава съветски подполковник, който беше при нас. Носи ми храна и вика:

- Кушай мамаша, кушай !

Стана ми топло и хубаво, забравих умората и трудностите.

У

Следващата снимка буди голямо възмущение у своята притежателка . Три дечица - усмихнато гледат напред. В първия момент мислиш, че са нейните, но тя веднага разсейва тази заблуда. Оказва се, че това са три югославски деца, които Иванка приема в своя дом и осем месеца непрекъснато се грижи за тяхното изхранване, обучение и възпитание.

- Имах ги като свои деца - продължава тя - и по нищо не ги делях от моите. Те така се привързаха към нас, че когато се разделяхме всички плакахме. От тогава насам - всяка година ми се обаждат, с две думи да кажат как са и да питат какво правя.

Четвъртата снимка е правена на летището в София. Седем жени са застанали една до друга, в очакване на своите полети....

През 1953 година Окръжният комитет за защита на мира изпраща Иванка, заедно с още три русенки – общественички да занесат в столицата колет с дрешки за корейските деца, настани в едно общежитие. След като предават пакетът с грижливо ушити полички, панталонки и ризки те са поканени на гости у Цола Драгойчева – тогава министър на пощите, телеграфите и телефоните. Иванка и сега с вълнение говори за тази среща, за топлите думи отправени към тях заради високоблагородното им и хуманни дело. След час заедно се отправят към летището, където след като се снимат Цола Драгойчева и Елисавета Багряна отлитат за Копенхаген за участие в мероприятие посветено на мира, а четирите русенки – към родния град.

II

Шестата снимка в първия момент буди недоумение. Заснета е част от изложба на шалове – черни, бели, с различни шарки. На стената се чете плакат – 1976 година, сумата от продажбата на изложените шалове ще бъде внесена в касата на Отечествения фронт. Шаловете, както може да се предполага са изплетени от сръчните ръце на Иванка. А тяхната предистория започва от 1956 година, когато я избират за председателка на 4-та низова отечественофронтовска организация при 21-ви квартален комитет. Всяка седмица тя събира хората от квартала за провеждане на дадено мероприятие. Така – години наред. След време решава да награди най-активните си сътрудници. Но средствата не достигат. И тя изпълня, ще изплете 40 шала, като сумата от тяхната про –

дажба ще разпредели за награди.

✱

И последната снимка: Иванка Кузманова седи на първия ред на едно събрание – с побеляла коса, но с жив поглед и одухотворено лице. Вижда се веднага – преживяла е 75 напрегнати години, но ги носи великолепно.

– Когато младостта отмине, някои лица показват страх, разочарование – сподели тя накрая. Този страх, тези разочарования не трябва да ги има, защото то, трупането на годините, не може да се избегне. Стига това да е едно непрекъснато развитие. Да останеш за мен означава да престанеш да се развиваш, като човек, като личност, с една дума – да се предадеш. А последното не го пожелавам на никого.

А, че не се е предала Иванка Кузманова, свидетелствува и следният факт – от две години води курс по плетиво с жените от съветското консулство в Русе. И ще води както твърди тя самата, докато може.

ПЛАМЕНКА АТАНАСОВА

СЕБЕОТДАВАНЕ

Всичко в този дом предразполага към спокойствие, задуховност и топлина. И това е така, защото обстановката е приветлива и навсякъде витае духът на стопанка, умееща да създава атмосфера. Ужът тук се допълва и от изработеното с вещина и вкус салфетки и покривчици, от окачените на стените гоблени.

Седим с Цанка Григорова пред бялата мраморна масичка, кафето в чашите

излъчва кльбца ароматна пара, а домашно приготвеният кекс подсилва апетита. Делник е, но Цанка си е вкъщи. Впрочем, не съм съвсем точна. Тя е вкъщи само до обяд, а през втората половина на деня е в ОС на ДБЖ, където в момента работи и чийто член на бюрото е вече четвърта петилетка.

Тъй като познанството ни е отколено, предполагах, че ще бъде улеснена, но се оказа, че това, което знаех за нея е недостатъчно, за да образувам цялостно портрета ѝ. Представата, която имам, бе непълна, защото я познавах най-вече като доскорошен организационен работник в ОКС в Русе, а поглед върху обществената ѝ работа, почти няхам.

Сякаш отгатнала затрудненията ми, Цанка изпреварва въпросите и неусетно ме повежда по своите житейски пътища, водещи началото си отпреди три десетилетия, когато започва работата в някогашния окръжен съюз на ТПК. Но ако трябва да бъде последователна, редно е да спомена и театралния състав "Маяковски", където тя е била една от водещите самодейки.

Известно е, че художествената самодейност винаги дава тласък към публична изява и по същество представлява обществена работа, изискваща пълно себеотдаване, на което тя е посветила живота си.

Като служителка в системата на ТПК, Цанка Григорова проявява оперативност и организаторски талант. Тези й качества дават основание на нейните ръководители да "поверят" в ръцете й дейността на жените от кооперативния сектор. Наред с преките си служебни задължения, тя оказва и конкретна помощ на жените-кооператорки при чествуване на празника, сключване на договори за установяване контакти с детските градини и осигуряване места за нуждаещите се деца.

— Аз съм общителен човек и това ми помага веднага да се облича с хората, да заживея с болките и радостите им — споделя Цанка.

Поражда се взаимно доверие, едно общуване, което продължава и досега. Започват да я търсят жените от кооперациите и с нейното съдействие и пряко участие да решават всякакви проблеми. Осигуряването на лектори от дружество "Г.Кирков" е неизменна задача на Цанка и жените с интерес слушат лекциите за възпроизводство на нацията, за възпитателната роля на семейството, за подобряване бита и културата на работната среда. Организираните по цветарство курсове и за повишаване на квалификацията, попълват празноти в познанията на работничките. Някои от предприятията поемат шефство над осиротели деца от дом "Бодра смяна". Но един случай, за който и сега се говори с вълнение, Цанка никога няма да забрави.

Обкиченият със зеленина и свежест дунавски град, по стародавна традиция посрещал и изпращал зрелостници-абитури-

енти. Улиците пъстреели от красиви, феерични рокли. Родителите се надпреварвали децата им да изглеждат от-добре по - добре. А тези които нямат родители? Кой ще се погрижи за тях? Естествено Цанка Григорова! Уговорва ръководството на ТПК "Съгласие" да поеме ангажимент за ушиване на абитури - ентските облекла на младежите от дом "Бодра смяна" и резултатите не закъсняват. А в деня на бала с още няколко активистки поднасят алени карамфили и плискат менче с вода, отправяйки им майчински пожелания.

Цанка добре осъзнава, че настанените в пансион въз - растни хора се чувствуват социално изолирани и непотребни. За да сгрее старческите им души, тя редовно организира посещения и ведно с други жени ги навестява в празнични дни. При - съствието им внася живот в пансиона, изтръгва сълзи на благодарност от очите им. Но особено поласкани са те от вниманието, проявявано към тях на връх Нова година. Специално приготвената баница с късмети, твърде много им се услажда, защото им напомня домашното огнище.

Обществената работа е вътрешна потребност за Цанка Григорова. Разбира се и тя е имала дни, когато умората е тегнела, оживените улици и градинки са я примамвали, но това е траело само миг. Тя бързо се мобилизирала и отново с готовност раздава себе си. А какво получава настреща - запитал някой. Получава обичта и признателността на тези, за които "краде" часове от свободното си време. Пък и нали казват, че колкото повече се раздаваш, толкова по-богат ставаш. Тази максима несъмнено важи и за нея.

Един станал вече история, епизод, свързан с щедростта и всеотдайността на Цанка Григорова ми разказва бившата

председателка на ОС на ДБЖ в Русе Калутка Гатева.

Поради непредвиденост, пристигналите от Потсдам делегатки от Организацията на жените от ГДР, насмалко да осуетят от пътуването си от нашата страна. И то не заради друго, а защото багажът им бил в Русенски хотел, а те били във Варна. Критичната ситуация затруднила придружаващата ги Калутка Гатева. Наложило се да действа бързо и спешно. Позвънила на Цанка, обяснила случаят и зачакала.

Друг на нейно място би се поколебал. Тя обаче натоварва куфарите на собствената си кола и под палещите лъчи на юлското слънце, незабавно потегля за Варна. Изумени и удивени, гостенките от ГДР се разсипали от благодарност. Та как иначе? Нима всеки би дръзнал да тръгне на такъв дълъг път?

Постъпката ѝ не само заслужава адмирации, тя надминава очакванията. И още нещо. Цанка Григорова не е партийен член, но с чиста съвест може да се каже, че действа по комунистически. Поведението ѝ е образец за нравствена етика.

- Стремя се да бъда внимателна към хората, да ги разбирам! Да се отнасям с тях така, както бих искала те да се отнасят с мен! - категорично заявява тя.

И това е неин основен принцип. Затова партийната секретарка на ТПК "Славянско изкуство", Златка Златева, без дапести суперлативите спонтанно рече: "За нея само добри и похвални думи!"

Похвала изказа и Иванка Иванова от ТПК "Прогрес". "Потърсих ли я, винаги се отзовава! Посещава мероприятията ни и ни оказва методическа помощ!"

Ако не беше добра съпруга и майка, би ли била добра

служителка и общественичка? Едва ли! Би ли заслужила толкова много награди, между които "Кирил и Методий" – II степен, почетна значка от ЦКС "за заслуги към кооперативното движение", сребърна значка за активна профсъзна работа, филигран от Комитета на ДБЖ и колко още други.

По повод пенсионирането си като служител в ОКС, Цанка Григорова е получила купчина поздравителни адреси. В един от тях прочетох: "Добър и уважаван организационен работник"! Има ли по-голяма отплата за себепотдаването?

КИНА ДРУМЕВА

НЕСПОКОЙСТВИЕ.

Недалеч от центъра, редом до училището, се намира целодневната детска градина в Ново село. Натам води и пътят ми.

Скътана сред малка борова горичка, същински оазис в знойните летни дни, китната двукатна сграда наподобява по-скоро почивна станция, отколкото дом, приютил под покрива си над сто палавници – деца на селскостопански труженици.

Не съм изкачила стълбите, а дочувам пискливи гласчета: "Със сапунче, с водичка, всеки ден се мие Гичка!"

В мразовитата януарска утрин неголемият кабинет на директорката Янка Първанова е особено топъл и уютен. Посреща ме невисока, възпълна, но жизнена и енергична жена. Поканва ме да седна, извинява се, че ѝ предстоят неотложни разговори, придърпва до себе си телефона и отривисто вдига слушалката. Репликите ѝ са къси, указанията – точни и ясни. Долитащите в ефира до нея отговори са колебливи, но тя е категорична: "Непременно трябва да се осигури присъствието на 20-25 жени за предстоящия курс по битова култура!".

Наблюдавайки я "улавям" щрихи от духовната ѝ същност, които напълно контрастират на фона на физическия ѝ портрет: упорита, волева, вътрешно неспокойна. По-нататък в процеса на разговора, тези ѝ качества все повече ще се налагат, доказвайки амбициите ѝ на жена, която съумява за всяко време и

сили да намери.

Докато размишлявам, обаждат ѝ се от счетоводството на АПК. Искат сведения за хранителните отпадъци в кухнята.

— При нас почти няма отпадъци!— съобщава тя с уверен тон и все така вгълбена хвърля бегъл поглед към мен и продължава:

— Ние даваме на децата неограничено количество храна, но държим в чиниите им да не остава нищо. По този начин още от малки ги приучаваме да бъдат икономични и ценят труда на другите! Нали едно от достоинства на добрата домакиня е пестиливостта!.

Сетне разтваря някаква папка, дълго се взира в нея, препрочита написаното и го подчертава. По устните ѝ се прокрадва леко доловима усмивка, видимо доволна, че и този път е успяла да направи нужното.

След като част от задачите за деня са изпълнени, тя може да си позволи да се отпусне на стола си, да притвори очи и тичешком да се "върне" в родното си село Червена вода. Там по кърищата, някога неуморно е бягало малкото, босоного момиче, надпявайки се с птиците. Може дори и на училищната скамейка да "приседне". Тогава в съзнанието ѝ ще изплува образът на началната ѝ учителка Радка Илиева, вдъхнала ѝ любов към избраната по-късно професия. Обичта ѝ към децата и примерът на тази учителка я отвеждат в педагогическото училище в Русе и предопределят пътя ѝ за цял живот.

Първият контакт с възпитаниците си Янка установява в новоселската детска градина, където получава и първата китка полски цветя, чието ухание никога няма да забрави. Колежките ѝ не се изненадват, когато три години по-късно я издигат за

директор на градината, която умело ръководи и досега. "В трудовата си книжка имам само един печат!" - не без гордост заявява тя. И основателно.

Зная, че комунистката Янка Първанова още дълго може да ми разказва за работата си на възпитател, за изнесените открити уроци, за участието си в окръжните педагогически четения, но мен ми се ще да насоча разговора в друга посока и да тръгна по пътя ѝ на председател на ООС на ДБЖ. Да надникна в изпълнените ѝ с динамика и ангажменти делници. Да я "видя" като общественичка. Тя веднага "превключва" и преминаваме на желаната от мен "вълна".

- Работата ми с жените е част от моето ежедневие-дове-
рлява ми Янка.- Кога точно се включих не зная, но едно е вярно-
подтик ми даде художествената самодейност. Най-напред участ-
вувах в театрален състав, после ръководих женски хор, а след
това смесен.

Така неусетно тя успява да завладее жените от селото
и ги поведе след себе си. Или казано с нейни думи - да ги
"запали". А веднаж "запалени" може ли някой да ги спре? И
втурват се те една връз друга седянки да правят, рождени
дни и златни свадби да чествуват. Едва ли вълнението, прежи-
вяно от трите семейства Бурмови, Асенови и Касимови, в деня
на тяхната златна сватба е било по-малко отпреди 50 години!.

Има един празник, който българката открай време тачи-
празникът на хората, който първи посрещат живота-Бабин ден!
Много тържества е организирала Янка, кои от кои по различни
и оригинални. Но жените от Ново село дълго ще помнят честву-
ването на 25 годишната трудова дейност на местната акушерка
Тотка Панджарова. Най-неочаквано за всички пред нея се въз-

правя напет момък, в стегната войнишка униформа. Оказва се, че е първото бебе, което акушерката някога поела в ръцете си. Емоционалното въздействие на празненството раздвижило притихналата зала, просълзило очите на една майка.

Особено привлекателни за младите семейства са портретните вечери на многодетни майки – една изпитана форма за насърчаване на раждаемостта. С интерес се посрещат и уредените по случай Осми март изложби, в които жените участват в надпревара със собствени специалитети от националната кухня. Сърдечно протичат и сборките "на чаша руски чай", тематичната вечер "Аз съм българче" на които присъствуват семейства, възстановили имената си.

Във връзка с идейно-възпитателната работа се провеждат викторини с жени от съставните села Ястребово, Хотанца и Семерджиево. Подбират се теми предимно от живота на жени – героини.

Години наред новоселчанки поддържат чудесна традиция. На рождения ден на Мара Манева поднасят цветя на паметника ѝ. Редовно организират и срещи с ветерани участници в Отечествената война.

Като добри и грижовни къщовници, жените са излезли с призив за икономия на електроенергия. Упражняват и контролни функции върху търговски обекти и ателиета за услуги. Поставят им и конкретни изисквания.

Зад всичко направено в селищната система неизменно стои Янка Първанова. Затова оценките за нея на председателката на ОБК на ОФ Мария Табева бяха ласкави: "Янка е добър организатор, навсякъде създава атмосфера и настроение, ето защо е търсена от всички!".

Мария Табева спомена и за наградите ѝ: "Орден на труда" златен и сребърен, "Медал за трудово отличие", Паспорт на победата, Филигран от ДБЖ, екскурзии в чужбина.

... Срещнете ли вечер една невисока, възпълна жена, забързано да крачи из улиците на Ново село, знайте, че това е Янка Първанова. Сигурно в главата ѝ е назряла нова идея и тя устремено върви към дома си, за да може сред топлотата на домашната обстановка, подтиквана от залегналото в сърцето ѝ неспокойно пламъче до късно да бди над сценария, събиращ селото на празненство.

КИНА ДРУМЕВА

КАКТО СЪРЦЕТО ДИКТУВА.

Сега знам, че ако се бях срещнала с големите "ученички" на Василка Тончева, и те, както седемгодишните й второкласници, спонтанно биха извикали: "Обичаме я, защото е добра и ни учи на хубави неща!". Отговорът може да прозвучи и така: "Обичаме я, защото благодарение на нея можем да "прочетем интересни книги, да "пропътуваме" далечни и непознати страни!" А Василка ще обобщи: "Старая се да осмислям делниците им! Хората и в пенсионна възраст трябва да живеят пълноценно! Да наваксват пропуснатото на младини, да прогонват скуката, да не ги налягат тягостни мисли!"

Така е. Подобно твърдение никой не би опровергал. Не случайно председателят на Общинския комитет на Отечествения фронт във Вятovo Крaсимиp Чaвдaрoв я нарече "нашата апостолка". Това, че е "апостолка", щях да разбера по-късно в уютната битова стая на училище "В.Левски", където 16 години работи Василка Тончева. Почти толкова учителски години е оставила и в училище "Христо Ботев". Всъщност, погледнато в личен план, за нея това е времето, когато е станала вятoвскa снахa, родила две деца, а от скоро и на внуци се радва. Върнем ли се малко назад ще "стигнем" в родното й село Осиковица, намиращо се до Бoтeвгpaд. Там e завършила пeдaгoгичeскo училище, от там-млада и крeхкa, e пoелa пo дaлeчни и нeпoзнaти дpyми.

С прогресивни разбирания е било семейството, в което

се родила и израснала Василка, прогресивни са били и нейните виджания. Тя дори за миг не се поколебала, когато по разпределение трябвало да отиде в Русенското село Мечка. Две учебни години е учила тамошните деца на четмо и писмо. А можела да отиде в столицата. Можела, но не го сторила.

Но с това не се изчерпва трудовата и житейска биография на учителката Тончева. Тя тепърва започва.

Изградена като характер, стабилна и уравновесена, тя не се свени да изрази недоволството си от потребителски и консумативен подход на някои хора, чийто критерий за щастие е материалното благополучие. Еснафското отношение предизвиква гнева ѝ, гложди съвестта ѝ на комунист с над 30 годишен стаж и не малък педагогически опит. "Нали училището е мястото, където трябва да се формират онези нравствени добродетели, присъщи на българската душевност и нагласа!" – разсъждава тя. Макар че ако трябва да бъде откровена пред себе си, трябва да признае, че като учител е създала не една и две личности. От "нейните деца", както с умиление нарича учениците си, има военослужащи, учители, механизатори, журналисти. Има всякакви. Ако тя не бе оставила у тях частица от себе си, щяха ли да ѝ бъдат признателни? Признателни ще ѝ бъдат сигурно и сегашните ѝ ученици, които в часовете по роден край с увлечение слушат разказите ѝ за различните професии. "Всеки труд, който е полезен на другите е достоен за уважение!" – учи децата Тончева. – "Имаме нужда от животновъди, инженери, кранисти, лекари. Имаме нужда и от лелката, която чисти стаята!" Такова е нейното кредо и тя всячески го отстоява.

От трийсетте деца в класа ѝ десетина са възстановили имената си. Посещавайки домовете им, тя се интересува не само

от условията, при които живеят и учат, но деликатно внушава на родителите, че трябва да говорят на чист български език, насочва ги какво да четат и гледат по телевизията. И чудно ли е тогава, че при провеждане на училищни мероприятията салонът се изпълва с възрастни. Все още се помни вечерта, посветена на българския език, преминала под наслов: "Докато език живее, народ не загива!" Особено трепетни и възбудени за децата са били миговете, преживени в гората пред построената с много фантазия къщичка "Златна есен". За да им въздейства емоционално, ги запознава с българските обряди и обичаи. Замислила е да разучат лазарски песни и да ги поведе да лазаруват, а сумата ще внесат за построяване във Ватово паметник на знаменосеца на Танювата чета - Велко Дачев.

Но нека вече оставим учениците на Василка Тончева спокойно да прегледат уроците си за следващия час и да се "пренесем" при големите й "ученички", за които споменах в началото. Те са 20 ентусиазирани жени, очакващи с нетърпение срядата. А защо мислите, я очакват? Защото в този ден Василка ги събира в клуба, чете им интересни книги, обсъждат ги, дискутират. Много разширили у тях са породили "Трехът на Малтица", "Снаха", "Знаменоската", "Време разделно". Топло и задушевно преминават сборките. Една ще донесе почерпка, друга-отдавнашна случка ще разкаже, трета рецепта за сладки се обмени. А пукне ли пролетта, хуква да ги води на разходка по поречието на река Лом. Красивата природа ги ободрява, връща ги в годините на отминалата им младост. Незабравими са и пътуванията до Ястребино, Шумен, Котел и Жеравна. Предстои им екскурзия и до В.Търново. А как празнуват Бабин ден и Осми март ли? Тогава

Василка е в стихията си. Подготвя с учениците програма и ги поздравява. Нима не е приятно баби и внуци заедно да тропнат на хорото?

По инициатива на женсъвета е чествуван 25 годишен непрекъснат стаж на жените от лозарската бригада. Организирана е среща на многодетни майки с млади новобрачни семейства, среща на три поколения, среща на основателките на женското дружество с активистите на движението.

Цели три десетилетия Василка активно участва в работата на женкомисиите, а половината от тях е била председател на женсъвета. Член е на Общинския съвет на жените, член на низовата организация на Отечествения фронт, секретар е на ППО, профгрупорг.

Освен педагог и общественик Василка Тончева е била и стопански ръководител. В продължение на пет години е оглавявала Общинския народен съвет във Вятovo. По време на кметуването ѝ е построен вторият етап на училището, в което в момента учителства.

Скромна и непретенциозна, чужда на външна показност, тя има някакво "скрито" излъчване, наричано вътрешен чар. Не обича да шуми около себе си, не афишира каквото прави. Просто върши онова, което сърцето ѝ диктува. Или както лаконично се изрази: "Когато се работи, резултати винаги има!".

Така са протичали дните и годините на Василка. Богати и съдържателни, изпълнени с мисъл за другите. А семейството и децата ѝ. Веднаж ли е било, стгшени едно в друго, двете да я пресрещат на прага и с лек укор да ѝ рекат: "Майко, яденето пак беше студено!". С мъка е преглъщала тя тези упреци, но могла ли е да се откаже?

— Доволна съм, че съпругът ми е добър и никога не ме е спирал! Пък и работата ми е оценена! — с благодарност казва тя.

Красноречиво доказателство за оценка на дейността ѝ са златната значка от Националния съвет на Отечествения фронт, филигранът от Комитета на Движението на българските жени, екскурзиите в чужбина.

Не устоях на изкушението и зададох на Василка Тончева последния си въпрос: какво възнамерява да прави, когато се раздели с "нейните деца"? Та нади след 30 училищни години ѝ се полага заслужен отдиш!

— Отдиш ли? — апострофира ме тя. — Нямам намерение да се затварям в къщи! ще посма шефство над дената в квартала, ще организирам пенсионерска бригада в помощ на АПК, ще продължа да водя читателска група!

Сетне замълча и с нескрита тъга рече: "Само на 15 септември ще бъда извън Вятково, далеч от любимото училище..."

КЛИНА ДРУНЕВА

ПРИЗВАНИЕ.

За Две Могили тръгнах с една оптимистична препоръка за дейността на жените от селищната система. Докато пътувах за там, все си мислех дали очакванията ми ще се оправдаят, дали ще видя нещо по-различно, от онова, което се прави другаде. За моя радост надеждите ми не бяха напразни, но случих ден, неподходящ за подобно посещение.

Потърсих председателката на ОБС на ДБЖ Мария Станева в дома ѝ. Нямах я. Срещнахме се в Общинския съвет. Станева беше приприяна, пишеше доклада за предстоящата отчетно-изборна конференция.

Студена заседателна зала, в която разговаряхме и ограниченото време засилваха взаимното ни притеснение, но думите, които чувах, бяха топли и непринудени, подплатени с дела.

Помолих Мария Станева най-напред да ме въведе в нейния интимен свят. Да ми разкаже за началото, откъдето е тръгнала, за извървания от нея път на речови агроном-учител и дългогодишен партийен секретар, за да стигне до висотата на зам. директор на СПТУ по селско стопанство в гр. Две Могили. Впрочем, от година и половина тя вече е пенсионерка, но работи като възпитателка в ЕСПУ "Кирил и Методий" в града.

— Нерадостно беше детството ми. Осиротях много малка! — споделя Мария и от гърдите ѝ се изтръгва дълбока въздишка за нещо неизживяно и отминало.

Сиротата винаги предизвиква тягостни асоциации, но жената, седнала до мен, бързо се овладява и мигновено тръгва по оставената от спомена диря.

— Бях на 14-15 години, когато в Две Могили доведоха югославски деца на загинали във войната родители. Сходната ми с тези деца съдба ме сроди с тях, почувствавах ги близки. Нали и те като мен бяха лишени от майчина ласка. И понеже им бях "кака", помагах им с каквото можех. Пък и кой знае, може влечението ми към обществената работа да се е зародило именно тогава — усмихва се Мария.

Твърде е възможно. Защото както каза, по образование тя е агроном, по професия — учител, а по призвание — по призвание е общественик. Как иначе щеше да бъде 17 години несменяем председател на ОбС на ДБЖ, десетилетие и половина член на бюрото на Общинския партиен комитет, четири мандата общински съветник, два мандата окръжен, а в момента — член на бюрото на ОбК на ОФ.

— Към агрономството се насочих случайно — откровено признава тя. — Или по-точно обстоятелствата наложиха. Не ченяхах влечение към земята, всъщност то дойде постепенно, за да прерасне в любов, както шаблонно се изразяваме. Баща ми беше комунист, един от основателите на ТКЗС. Но средствата в онези следдеветосептемврийски години бяха оскъдни, затова се ориентирах към земеделското училище. Но придобитите там знания ми бяха недостатъчни и реших да завърша земеделска гимназия в Айтос.

Постъпила вече на работа, любознателна и ученолюбива Мария Станева задочно завършва висшето си образование и се дипломира като агроном-полевод. Непосредствено след това за-

почва и изкачването ѝ по йерархическата стълбичка. И ако е достигнала "връх" в живота си, то в никакъв случай не е било с домогвания и непочтени средства, а с достолепието на жена, познаваща възможностите си, умееща да ръководи не само другите, но най-вече себе си, да бъде съпричастна на болките и радостите им. Всичко, което прави, го прави сякашното съзнание да бъде полезна на хората, да спомага според възможностите си за тяхното нравствено развитие и духовно израстване. Защото това е единственият начин да се изгради у българката усет към красота и съвършенство.

Храненето не е елементарен процес. Човек трябва да изпитва удоволствие не само от вкусно приготвената храна, но и от естетически подредената трапеза. За да се постигне този синхрон, ОбС на ДБЖ редовно организира курсове по битовата култура. Уредбата на дома, модата и облеклото и козметиката, възпитанието на децата и грижите за възрастните, са все неща, интересували всяка от нас. Отговор на тези въпроси дават добре подготвени лектори от дружество "Г.Кирков". Със задоволство се посрещат занятията с практическа насоченост. А темите за еснафството, грозното и пошлото в живота са повод за истински дискусии. Заслуга имат жените и при провеждане на акции за събиране на вторични суровини, за хигиенизирането и благоустрояването на селищата.

Тихо и последователно изрежда Мария Станева проведените множество мероприятия, способстващи за изменение бита в съвременния дом и в частност на жените от територията на селищната система. Несправедливо ще бъде обаче ако кажа, че тях ги занимават единствено битовите проблеми. Жените са и активни участници в движението за мир. Една полхвърлена от

Комитета на ДБЖ идея на часа намира своята реализация. Срещните им ръце изплитат изящни якички, кърпички и салфетки за участничките в училището за мир. Единствено във всички тези начинания се включват и семейства, възстановили имената си. Над 400 човека е събрала преминалата под наслов вечер: "Мой мили, роден край!" А проведената в чест на XIII партиен конгрес среща с делегатката на конгреса з.у. Тодорка Маринова е била назована: "Вечна и силна като огъня!" Годовата среща пък на потомците на капитан Райчо от Чилнов е трогнала цялото село.

Клубът на самодееца е "изложбената зала" в Две Могили. Изработвените от жени-активистки гоблени и прочутите изкуствени цветя на Марика Славова привличат погледите на посетителите. Прояви от рода на "Образът на жената в руската и съветска литература", "На чаша руски чай", са отдавнашна традиция.

Заложеното у жената майчино чувство я прави инициативна и находчива. Решението да събират запазили потребителската си стойност и добър външен вид детски дрешки, отвеждат жените няколко пъти годишно в русенското село Захари Стояново, в дома за деца с телесни увреждания. Вълнуващи са тези посещения. Петимни за човешка милувка, кадни за обич и нежност, малките детски ръчици с трепет поемат подаръците от "добрите лели".

Бях доста неща вече записала, когато Мария Станева отново поде разговора.

— На територията на нашата селищна система за разводи почти не се говори. За да укрепим още повече семейството, обявихме месец март за месец на семейството — ми каза тя.

А аз си мислех за друго. За уважението и признателността, засвидетелствувани към нея от жените в 11-те села от селищната система, за връчените ѝ медали и отличия, за двата ѝ ордена на труда – сребърен и златен, за екскурзиите, организирани от ОС на ДБЖ, в които е участвувала. В Одеса и Киев присъществувала на съветски сватби и силно я впечатлява липсата на изобилие от пищни дарове и ненужно пиршество.

– Хората се веселят от душа и сърце! – обобщил тя.

– А есента, когато бях в ГДР, останах поразена от прословутата германска чистота, честност и дисциплина! – добродетели, които със съдействието на масовите организации, ние също се стремим да формираме. И дано успеем! – пожелал си тя.

От сърце ѝ го пожелал и аз, вярвайки, че ще успеят.

КИНА ДРУМЕВА

ЖИВОТ ЗА ДРУГИТЕ

Обикновено пишешите за някого отиват на работното му място или в дома му. При нас стана обратно . Вержиния Пометкова дойде в нашия дом, защото в последно време почти всеки ден пътува от Пиргово, където работи и живее, до Русе за да участва в квалификационен курс по френски език. Нейната специалност е български език и история,

но нуждата от учител по френски наложили да изучава и френски. И така сутрин в училище, след обяд в Русе, а вечер щом се върне се заема с организационна работа. От шест години е секретар на териториалната партийна организация, та за това. И колкото да ѝ е мъчно, че синът им е надалеч от тях, / офицер във Варна / че рядко се вижда с внучето, трудно щеше да отдели повече време за тях при тази голяма заетост. Добре, че съпругът ѝ, доскоро организационен работник, я разбира и помага. Как иначе. Навремето той сам си избрал за съпруга инструкторката от околийския комитет на младежта в гр. Тутракан. После не и попречил да учи в Школата за дружинни ръководители в София и да завърши задочно Педагогическия институт в Шумен. Подкрепял я той и в дейността ѝ като активистка на женското движение в Пиргово.

Млада била Вярна, / така я наричат в селото / неуморна, ентусиазирана. Не се задоволявала само с работата в училището. Макар и с малка практика като педагог, тя разбрала, че за да могат и да знаят по-вече учениците, трябва и родителите да знаят много особено майките, да живеят и работят по-спокойно. Затова Пометкова се свързва с тогавашните активистки на женското движение / става

дума за 1955 г/ Друма Вълчева, Денка Бърдарова-днес герой на социалистическия труд, Петрана Ачева, Иванка Ачева и други. Съчетава техния опит със своите знания и авторитет на учителка и постепенно увелича жените в движението. Много време е изтекло от тогава, но тя добре помни какво са правила.

- Най-приятни бяха зимните вечери. Събирахме се на седянки, на които съвсем непринудено разказвах на жените за ня-
коя книга, или филм, запознавах ги с отделни моменти от полити-
ката на партията. Освен това имахме читателски групи, които в
последствие създадоха навик жените сами да търсят и четат книги
от читалището, За да се опознаем още по-добре, редовно празнувах-
ме рожденните си дни заедно. За големи празници събирахме продук-
ти - яйца, захар, орехи, брашно, олио и в дома на някой от нас
приготвяхме сладкиши за войници от различни поделения. Тогава
нямаше достатъчно пари, на кооператорите плащаха в натура,затова
постъпвахме така.

Трудово-кооперативното земеделско стопанство посте-
пенно се стабилизиравало, замогнаха се и хората. Поотпуснаха
се душите на жените. За награда ръководството ги изпращало на
екскурзии и обмяна на опит. Събирали се с жени от близките села.
Устройвали си съвместни празненства, надпявания и др. Създадохме
си връзки и с жени от града - разказва Вержиния Пометкова.
- Най-напред се оближихме с жените от Пристанище - Русе. Разме-
няхме си гостувания. За по-големи празници, особено за Осми март
подготвяхме заедно изложби на предмети и сладкиши, с които всяка
показваше своето майсторство.

В селото навлезли първите телевизори, жените започнали
да се събират вечер " на телевизор ". От една страна това било
много хубаво, но от друга имало опасност да се откъснат от своя
организационен опит. Това наложило да се търсят нови по

интересни и съдържателни инициативи. През 1964 год. сложихме началото на т.н. "Ден на младото семейство" - спомня си моята събеседничка. - В основата на този празник стоеше старият народен обичай "носене на куфли". И днес този празник е един от най-хубавите, най-веселите в селото. Събират се близките на младите булки-майки, свекърви, кумове. След кратък отчет за това, колко деца са се родили, се прави специален поздравителен концерт. Правят се дарения на булките от свекървите и после - много песни, много смях и веселие, без сценарии, без програми.

През 1968 г. една от делегатките на Русенски окръг за първата Национална конференция на жените е и Вергиния Поменткова. А щом се върнала, възложили да оглави общинския съвет на жените. Читателските групи, седянките постепенно се заменяли с други форми и съдържание на работа. Женският съвет се замислил за професионалното обучение на кооператорките. Първият курс с тях бил по лозарство. Пирговчанки били едни от първите, които подпомогнати от местното ръководство организирали стол за работещите в стопанския двор и да се разнася евтина храна за трактористите, лозарите, във фермите. Създали стая за жената в кравефермата. Наред с грижите за подобряване бита на труженничките в селото женският помислил и за тяхното нравствено и естетическо възпитание. Създали се малка вокална група, която прерастнала в хор на жените. Освен това в селото този състав и днес има прояви на зонални, окръжни и национални прегледи и надпявания.

Работата на жените, ръководена от неуморимата учителка Вергиния Поменткова се открила в окръга и като награда за това тя получила "Сребърен филигран" от Комитета на българските жени, а през 1978 год - екскурзия в ГДР. Казват, че германците били студени хора, но аз останах с други впечатления. Посрещнаха ни много сърдечно, показаха ни интересни неща. Аз се интересувах

и от училищните работи. Детските им градини бяха обзаведени с най-евтини средства, всяка играчка и посobie изработено с вкус. Като се върнах приложихме това и при нас. Сближих се с жени от Потсдам, които ни идваха на гости и още поддържаха връзки с тях. Всичко това ни е от полза. Доволна съм, че има какво да предадем от опита си на жените от братските страни, които често гостуват в Пиргово като тези от ЛАОС, Виетнам, ГДР, СССР.

Традициите, създавани в продължение на много години продължават и сега. Съветът на жените с председателка Милка Марчинова е насочил вниманието си към издигане ролята на семейството за възпитание на децата, към повишаване квалификацията на жените и участието им в техническия прогрес в селското стопанство, към по-нататъшно подобряване условията на труд.

Намеренията ми бяха да пиша за Вирджиния Поменткова, а приказката ни така и не можа да се насочи лично към нея, към най-характерното от работата ѝ. Уговорката ни да се срещнем отново не се осъществи, поради прекалената ѝ заетост. Добре, че при едно ходене в Пиргово можах да науча от секретарката на общоселския партиен комитет Александра Димова и от други жени в селото, че др. Поменткова е от ония хора, които нямат живот за себе си. Всичко, което върши е за нейните съселяни.

ВСЕОТДАЙНОСТ

Само така може да се нарече самоотверженото горене на Весела Болярова – една от ветеранките на Русенското движение на жените. Започнала трудовия си път като възпитателка още преди Девети, преминала през школата на създаването и укрепването на младата отечественофронтовска власт, а по-сетне и като профсъзна и-транспортна работничка, тя дори и сега – в пенсионерските си години, като сътрудничка на Движението на българските жени, навсякъде и винаги тя отдава без остатък сили, енергия и идеи за процъфтяването на общото благо.

– Питате кое ме е накарало да се посветя на женското движение – казва Весела Болярова. – Ами немотията и безпросветността, които се ширеха някога, и твърдото ми убеждение, че с общи усилия на всички нещата могат да се подобрят към по-добро.

В уютната гостна на съвременния ѝ дом спомените от преди 50 години отекват, макар и в немерена реч, почти, като картини от стиховете на Смирненски. През 1937 год, токущо завършила гимназия, Весела Болярова става възпитателка в детски дом. Още с първите крачки от живота, девоичката съпоставя неволята на Русенските жени и майки от крайните работнически квартали. И до днес в съзнанието ѝ е запечатана покъртителната трагедия на една работничка с 4 деца, която всяка сутрин идвала по два пъти да доведе децата си в детския дом, защото успяла да отдели от предназначения за настирния и да купи само един дефт тохли, а босите крачета били 4 мръста. Така всяка сутрин

жената обувала едно от децата си, другото вземала на гръб и газейки в кал и сняг ги отвеждала до детския дом. После правела по още един курс. Вечер историята се повтаряла след като майката цял ден превивала гръб при господарите, където била перачка.

А сутрин, когато отивала на работа, младата възпитателка ставала свидетелка на една и съща неизменна сцена – по оградата на тогавашното флотско военно поделение висели като изгладнели врабчета одрипани деца. Всяко държало консервена кутия и чакало своя батко – покровител, за да му сипе част от дневната му дажба. А войниците – момчета от народа познали също от лилката социалната неправда и гладурията, на драго сърце деляли заляка си с децата в чуждия край.

– Днес няма такова нещо – отмята глава Весела Болярова. – Светът тогава можеше спокойно да гледа и отминава такива сцени. Но на мен от тогава ми е заседнало нещо, ей тука – под сърцето, и вярвам и до днес, че жените от всички страни и континенти водят целенасочена борба за мир, против невежеството и за социална правда, тогава един ден в цял свят подобни картини ще останат само като невяротен спомен от тъмното минало.

Затова в живота си Весела Болярова не по задължение, а по убеждение винаги с каквото е могла е помагала на хората, за да ги изведе от затрудненията, да направи дните им по-светли и приветливи. Тя и като се е омъжила взела при съпруга си едно от момиченцата от сиропиталището, която сама успяла да измъкне от дупката, изкопана за жилище в брега на Дунава. При нея заедно със собственото ѝ дете израсла Аника Петрова, после завършила институт, била известно време заместник директор на училище "Иван Вазов", а сега е със съпруга си в София. И до ден днешен двете семейства са като родни.

- След Девети септември 1944 година работата на жените се постави на организирана основа - продължава разказа си Весела Болярова. Създадох се женски квартални дружества. Русе беше разделен на 11 района и съответно във всеки беше изградено женско дружество. Но и по изкристализирането на тези организационни форми, ние жените търсехме начини и средства да бъдем полезни на младата Отечественофронтowska власт. Войната още бушуваше в Европа - българските войници се спажаваша край Драва, в Русе и по Дунава имаше военновременни болници, Йгославските деца потърсиха дом и майчина грижа в нашия край....

И в съзнанието на тази неуморна жена изплуват незасенчени от разстоянието на годините, безбгрой спомени за дежурства и посещения във военновременната болница и в Дома за йгославските деца, за вечерите, когато Русенските жени са се събичали да перат бентове и маишаи, да вичат ризи от америчкай, да плетат ръкавици и чорапи за войниците от фронта, да умесят и направят нещо за ядене, та да изпратят колети пак за фронта Тя дори и една "военновременна" рецепта се опита да си припомни - как приготвяли торта, но не от брашно, защото го нямало, а от ръкакво още от бял фасул и наредично брашно.

После - през 1950/1951 г. задачите по колективизацията на селското стопанство я отвеждат по селата, за да води разяснителна работа сред жените.

- Ние бяхме тогава живите средства за масова информация. Нямаме радио и телевизия, както сега, а вестниците кой ги четеше редовно. А жените на село сяка много трудни. И такъв смисъл - че узаете по първота някак си бяха по добре ориентирани в политическата обстановка и по бързо сълаицха да влизат в ТПС-то. А жените разсъждаваха често така: "Аз съм цолесла зестра еди-кой шипа. Няма да я дам в оброто". И тогава мъжете утихваха глът полите им, по събичанията осъждаше тяхната несителност като представители

на цели фамилии Та за това с жените на село имаше проблеми - да работим за тяхното ограмотяване. И ако трябва да бъде справедлива сега, най-много от работата ми на село страдеше собственото ми дете, което не виждах с месеци.

В своята организационна дейност Весела Болярова винаги е вървяла в крак с времето. Задачите на стопанския фронт изискват нови потребности, които тя неуморно разяснява и пропагандира. Включва се да агитира за бригадиските обекти Хайнбоаз и Димитровград, работи по създаването на полски кухни в ТХЗС и летни детски градини по селата и т.н. С голямите, с натрупания опит идват и заслужените отличия. Златни и сребърни значки за заслуги към Отечествения фронт, юбилеен медал "40 години Отечествен фронт", Почетна значка на Комитета на българските жени и още и още увенчани със Народен орден на труда - златен.

- И всичко това - и работата си като организационен работник в Движението на българските жени, и отличията които съм получила съм вършила и приемала от душа и сърце. Само една мечта ми остана неосъществена и нея искам да отпращая като послание и пожелание към младите жени, които навлизат в Движението. Хубаво ще бъде да създадем свой клуб на жените. Ама клуб в истинския смисъл на думата? Ейдето и организационни мероприятия да провеждаме и по всяко време на деня да можем да отидем - и по статите и по младите заедно да обсъждаме проблемите си. Като се почне от международната обстановка и събитията в света и се стигне до общоизвестното въколедне и наредбата на дома ит.

ЕЛЕНА КАЗАНОВА.

